

ÚVOD

Finančná gramotnosť je schopnosť využívať poznatky, zručnosti a skúsenosti na efektívne riadenie vlastných finančných zdrojov s cieľom zaistiť celoživotné finančné zabezpečenie seba a svojej domácnosti. Táto schopnosť je kontinuom tých schopností, ktoré sú podmienené vekom, rodinou, kultúrou či miestom bydliska, je označením pre stav neustáleho vývoja, ktorý umožňuje jednotlivcovi efektívne reagovať na nové osobné udalosti a meniace sa ekonomické prostredie. Národný štandard finančnej gramotnosti určuje, akými poznatkami, zručnosťami a skúsenosťami musia pedagogickí zamestnanci a žiaci disponovať, aby mohli nepretržite rozširovať svoje vedomosti o osobných financiách podľa toho, ako sa budú meniť ich zodpovednosti a príležitosti.

Pri uplatňovaní jednotlivých tém a kompetencií finančnej gramotnosti je zachovávaný vzťah k základnému rámcu finančnej gramotnosti ako celospoločenskej osvety a tieto sú riešené vo vzťahu k fungovaniu jednotlivca a rodín v ekonomickej oblasti, k pochopeniu otázky bohatstva a chudoby, k hodnotovej orientácii k peniazom, k modelom zabezpečenia jednotlivca a rodín peniazmi s uvedením príkladov extrémov, k osobným a rodinným modelom zabezpečenia životných potrieb; tiež je analyzované ekonomické fungovanie rodín, modely fungovania ekonomicky úspešných jednotlivcov a kopírovanie ich životnej cesty, zdôrazňuje sa potreba nárastu počtu ekonomicky úspešných jednotlivcov ako dôležitého prvku hospodárskej rastu krajiny a napomáha sa prepojeniu vzdelávania talentov s víziou ekonomickej úspešnosti jednotlivcov.

1. HLAVNÉ ÚLOHY A CIELE

Hlavnou úlohou je v rámci školy zabezpečiť rozvoj kompetencií, na základe ktorých bude žiak vedieť:

- ✓ vyhodnotiť trvalé životné hodnoty a osvojiť si vzťah medzi životnými potrebami a financiami ako prostriedku ich zabezpečenia;
- ✓ pochopiť vzťah ľudská práca – peniaze a etickú súvislosť medzi bohatstvom a chudobou;
- ✓ osvojiť si, čo znamená žiť hospodárne;
- ✓ prevziať zodpovednosť za osobné finančné rozhodnutia;
- ✓ nájsť a vyhodnotiť informácie z rôznych zdrojov;
- ✓ posúdiť význam boja proti korupcii, ochrany proti praniu špinavých peňazí a ochrany; finančných záujmov EÚ;
- ✓ prijímať finančné rozhodnutia zvažovaním alternatív a dôsledkov;
- ✓ určiť rôzne spôsoby komunikácie o finančných záležitostiach;
- ✓ stručne zhrnúť hlavné nástroje na ochranu spotrebiteľov;
- ✓ poznať a harmonizovať osobné, rodinné, spoločenské potreby;
- ✓ zhodnotiť vzdelanostné a pracovné predpoklady z hľadiska uspokojovania životných potrieb a základné otázky úspešnosti vo finančnej oblasti;
- ✓ identifikovať zdroje osobných príjmov;
- ✓ vypracovať osobný finančný plán;
- ✓ popísať spôsob používania rôznych metód platenia;
- ✓ uplatniť spotrebiteľské zručnosti pri zodpovednom rozhodovaní o nákupe;
- ✓ vysvetliť daňový a odvodový systém;
- ✓ zvážiť príspevky na darovstvo a filantropiu;
- ✓ identifikovať náklady a prínosy jednotlivých typov úverov;

- ✓ zhodnotiť spôsoby, ako sa vyhnúť problémom so zdĺžením alebo ako ich zvládnuť;
- ✓ mať základné informácie o jednotlivých druhoch spotrebiteľských úverov;
- ✓ diskutovať o tom, ako sporenie prispieva k finančnej prosperite;
- ✓ vysvetliť, akým spôsobom investovanie zhodnocuje majetok a pomáha pri plnení;
- ✓ finančných cieľov;
- ✓ zhodnotiť investičné alternatívy;
- ✓ vysvetliť spôsob regulácie a dohľadu nad finančnými trhmi;
- ✓ vysvetliť pojem riziko a pojem poistenie;
- ✓ charakterizovať verejné poistenie a vysvetliť rozdiel medzi verejným a súkromným (komerčným) poistením;
- ✓ charakterizovať komerčné poistenie.

2. TEMATICKÉ OKRUHY FINANČNEJ GRAMOTNOSTI

Človek vo sfére peňazí

- Zachovanie trvalých životných hodnôt
- Základné ľudské hodnoty
- Základné ľudské potreby
- Vzťah medzi zachovávaním trvalých životných hodnôt a uspokojovaním životných potrieb
- Ľudská práca – hodnota ľudskej práce a peňazí ako jedného z prostriedkov jej vyjadrenia
- Spôsoby zabezpečenia životných potrieb celej rodiny rodičmi
- Práce v domácnosti
- Bohatstvo a chudoba
- Ekonomická sféra človeka a rodiny
- Hospodárne zaobchádzanie s osobnými vecami, hospodárne správanie sa v domácnosti
- Hospodárne zaobchádzanie s pomôckami a predmetmi v škole a mimo nej

Finančná zodpovednosť a prijímanie rozhodnutí

- Zodpovednosť za finančné rozhodnutia
- Finančné rozhodnutia a ich možné dôsledky
- Zdroje finančných informácií
- Výhody dobrej finančnej informovanosti jednotlivca
- Kontrola osobných údajov a informácií
- Druhy osobných údajov a informácií, ktoré by nemali byť odhalené tretím osobám
- Dôsledky odhalenia osobných informácií a údajov
- Prijímanie finančných rozhodnutí zvažovaním alternatív a dôsledkov
- Priorita osobných želaní/potrieb
- Merateľné krátkodobé finančné ciele
- Rozhodovanie pri krátkodobých finančných cieľoch
- Komunikačné stratégie na diskusiu o finančných záležitostiach
- Míňanie peňazí u detí predchádzajúcich generácií
- Hodnoty a postoje predchádzajúcich generácií

- Hlavné nástroje na ochranu spotrebiteľov
- Podmienky na vrátenie výrobkov v miestnych obchodoch

Zabezpečenie peňazí pre uspokojovanie životných potrieb – príjem a práca

- Osobné, rodinné a spoločenské potreby
- Problematika zabezpečovania životných (ekonomických) potrieb jednotlivca a rodiny, príklady základných životných potrieb
- Povolanie a zamestnanie
- Osobné príjmy človeka
- Vzťah človeka a rodiny k peniazom
- Úspešnosť a neúspešnosť človeka v živote

Plánovanie a hospodárenie s peniazmi

- Výdavky na domácnosť
- Zdroje príjmov v domácnosti
- Majetok
- Porovnávanie cien rovnakého výrobku v rôznych obchodoch
- Zodpovedné rozhodovanie pri nákupe primerané osobnému veku
- Charitatívne organizácie v blízkom okolí
- Dedenie – predmety dedenia členov domácnosti

Úver a dlh

- Nakupovanie a požičiavanie predmetov/peňazí
- Dôsledky nakupovania a požičiavania predmetov/peňazí
- Vlastnosti človeka, ktorý si požičiava osobnú vec iného jedinca
- Opätovné získanie si dôvery požičiavajúceho, ak človek stratil alebo poškodil požičanú vec
- Požičiavanie si cenných predmetov a peňazí – situácie, ktoré môžu nastať

Sporenie a investovanie

- Prispievanie sporenia k finančnej prosperite
- Spôsoby sporenia
- Investícia
- Výhody ukladania peňazí vo finančnej inštitúcii
- Míňanie sumy peňazí, našetrovaných v peňažnej inštitúcii
- Daň
- Priebeh kúpy domu a auta, výdavky s kúpou spojené
- Nutnosť vytvárania prostredia dôvery a bezpečia pri používaní peňazí v rámci denného nakupovania a v rámci ich šetrenia
- Predchádzanie stratám a znehodnoteniu vecí a peňazí

Riadenie rizika a poistenie

- Existencia vonkajších vplyvov na hospodárenie človeka
- Význam starých rodičov v rodine, význam ich dôstojného postavenia, vyjadreného zdravím a sociálnou istotou

- Potreba poistenia, jeho fungovanie

3. FORMY UPLATŇOVANIA FINANČNE GRAMOTNOSTI V PRAXI

- Integrovaná súčasť vzdelávacieho obsahu vhodných vyučovacích predmetov a výchovného obsahu triednických hodín
- Kooperatívne vyučovanie
- Brainstorming
- Svetový deň mlieka v školách
- Deň knižníc
- Deň vody
- Deň Zeme
- Svetový deň zdravia
- Svetový deň sporenia
- Zber starého papiera
- Brainstorming, diskusie, besedy
- Zážitkové učenie – situačné hry
- Rolové hry
- Práca s internetom
- Tvorba a prezentácia projektov
- Nástenky a výstavy
- Odborné prednášky
- Exkurzie a výlety

4. INTEGROVANIE DO VYUČOVACÍCH PREDMETOV A VÝCHOVNÉHO OBSAHU

Uplatňovanie finančnej gramotnosti v rámci primárneho vzdelávania ISCED 1

Už na primárnom stupni vzdelávania sa žiaci stretávajú s peniazmi v podobe vreckového, alebo im rodičia kupujú hračky. Cieľom finančnej gramotnosti je učiť ich hodnotu peňazí, čo si za ne človek môže alebo nemôže kúpiť, ako s peniazmi hospodárne narábať. Je to základ toho, aby až tieto deti budú dospelé a budú sami viesť svoje financie, dokázali s nimi rozumne naložiť a vedeli sa orientovať na finančnom trhu.

Žiaci na 1. stupni základných škôl získavajú informácie o finančnej gramotnosti primerané veku, pričom získané vedomosti, zručnosti a hodnotové postoje rozširujeme špirálovite vzhľadom na obsah učiva a vek žiakov.

➔ Človek vo sfére peňazí

- pomenovať základné ľudské hodnoty – život, zdravie, rodina...
- urobiť rebríček hodnôt (zdôrazniť význam duchovných hodnôt)
- pomenovať základné ľudské potreby - jedlo, šatstvo, veci osobnej potreby, hračky, teplo,... peniaze
- robiť zoznam životných potrieb v domácnosti, ktoré musia rodičia platiť zo mzdy
- posúdiť spôsoby, akými rodičia zabezpečujú životné potreby celej rodiny, vymenovať svoje vlastné skúsenosti s prácami v domácnosti

- uviesť príklady hospodárneho zaobchádzania s osobnými vecami, hospodárneho správania sa v domácnosti, osvojiť si potrebu hospodárneho zaobchádzania s pomôckami a predmetmi v škole a mimo nej
- poznať hodnotu zariadení, s ktorými žiak pracuje a vážiť si ich: počítač, tlačiareň, digitálny fotoaparát
- oboznámiť sa a naučiť sa rozlišovať peniaze, ich hodnotu
- bohatstvo a chudoba
- reklama, niekedy nepravdivá, zavádzajúca

→ Finančná zodpovednosť a prijímanie rozhodnutí

- prevziať zodpovednosť za osobné finančné rozhodnutia - význam peňazí, priority tovaru
- slovo re-KLAM-a – nie všetko, čo sa v nej uvádza je pravda
- kontrolovať osobné údaje a informácie – kľúč od domu, cenné veci v dome...
- urobiť zoznam želaní a potrieb a určiť poradie dôležitosti
- urobiť zoznam základných životných potrieb a premyslieť ich finančnú náročnosť (môžem si kúpiť len to, na čo mám dostatok peňazí)

→ Zabezpečenie peňazí na uspokojovanie životných potrieb - príjem a práca

- štúdium je prvým predpokladom pre získanie zamestnania
- vysvetliť na jednoduchom príklade vzťah človeka a rodiny k peniazom
- vysvetliť vzájomné vzťahy medzi životnými potrebami jednotlivca a rodiny
- opísať príklady základných životných potrieb
- opísať svoju predstavu, čo sú to osobné príjmy človeka

→ Plánovanie a hospodárenie s peniazmi

- vysvetliť žiakom zmysel sporenia: mať záujem si niečo kúpiť alebo si tvoriť stabilnú finančnú rezervu (šetrenie do pokladničky a pod.)
- vlastné peniaze (vreckové) - ako s nimi hospodáriť, čo si za ne môžem kúpiť, vytýčiť si cieľ, (napr. školský výlet, bicykel a pod.)
- urobiť a viesť si osobný rozpočet: príjem - výdavky (príjem = drobná práca v domácnosti, môže to byť súčasť vreckového)
- hra na obchod - čo si môžem kúpiť
- vysvetliť žiakom systém cenových relácií v rôznych obchodoch a nasmerovať ich na zodpovedné rozhodovanie pri nákupe (zvážiť si možné použitie vzniknutého finančného rozdielu)
- opísať, za čo všetko rodičia v domácnosti platia (elektrika, plyn, voda, odpad, potraviny)
- charitatívne organizácie – ako môžem pomôcť, význam, upozorniť na podvodníkov
- vedieť porovnať cestovanie z finančného hľadiska, vedieť si kúpiť cestovný lístok
- naučiť sa, ako možno ušetriť peniaze napr. požičiavanie kníh v knižnici, vyhľadávanie informácií na internete, posielanie e- mailov a pod.
- vedieť vyrobiť darček pre blízkeho a tak ušetriť peniaze

→ Úver a dlh

- opísať situácie, kedy si človek peniaze/predmety nakupuje a kedy si ich požičiava, popísať

dôsledky oboch možností

- požičiavanie osobných vecí spolužiakom, dôveryhodnosť človeka, ako reagovať v prípade nezodpovedného človeka, čo sa môže stať pri požičiavaní
- požičiavanie kníh z knižnice - po prečítaní vrátiť v termíne a nepoškodenú

→ Sporenie a investovanie

- banka, akú úlohu plní
- vysvetliť žiakom zmysel sporenia: mať záujem si niečo kúpiť alebo si tvoriť stabilnú finančnú rezervu (šetrenie do pokladničiek a pod.)

→ Riadenie rizika a poistenie

- vysvetliť pojem riziko na úrovni nedbanlivého narábania s peniazmi (zadĺženie sa v dôsledku väčších výdavkov ako príjmov, vreckové na týždeň miniem za dva dni a požičiam si od kamaráta)
- poistenie a jeho význam v prípade výletu alebo exkurzie

TÉMA	ČIASTKOVÉ KOMPETENCIE	PREDMET /ROČNÍK	UČEBNÝ OBSAH
1. Finančná zodpovednosť spotrebiteľov – používanie spoľahlivých informácií a uplatňovanie rozhodovacích procesov v osobných financiách	<u>1. Určiť rôzne spôsoby komunikácie o finančných záležitostiach</u> - uviesť jednoduché príklady, ako sa môžu osobné informácie/údaje dostať k nepovolánym osobám	INF 2.r INF 3.r SJL 4.r VLA 3.r MAT 3.r	Hry a výukové programy Nástenka do počítačovej učebne Diskusia Naša bezpečnosť Riešenie slovných úloh
	- opísať možné dôsledky prezradenia vybraných osobných informácií	INF 2.r SJL 4.r	Hry a výukové programy Názor
	<u>2. Zhrnúť hlavné princípy ochrany spotrebiteľov</u> - uviesť príklady možností na vrátenie výrobkov v rôznych typoch obchodov (napr. elektronické, kamenné)	SJL 3.r ETV 2.r ETV 4.r ETV 3.r MAT 4.r	Vyjadrenie vlastnej túžby Sebareprezentácia Prezentácia prosoc. vzorov Otvorená komunikácia Riešenie aplikačných úloh
- jednoducho opísať základné práva spotrebiteľov	INF 3.r SJL 3.r ETV 3.r	Nástenka do PC učebne Diskusia; Zámerné prejavy dobra voči iným	
<u>3. Posúdiť význam boja proti korupcii, podvodu, ochrany</u>	INF 3.r SJL 3.r VLA 4.r MAT 2.r	Využívanie emailovej pošty Ľudové rozprávky; Diskusia Šetrné hospodárenie v lese Sčítanie a odčítanie	

	<p><u>proti praniu špinavých peňazí</u> - navrhnúť spôsoby riešenia finančných situácií, v ktorých sa stretne s klamstvom, podvodom, nečestným správaním</p>		
<p>2. Plánovanie, príjem a práca – vyhodnotenie vzťahu práce a osobného príjmu; organizovanie osobných financií a používanie rozpočtu na riadenie toku peňazí</p>	<p><u>1. Identifikovať zdroje osobných príjmov</u> - opísať, čo sú osobné príjmy človeka_</p> <p><u>2. Vypracovať finančný plán</u> - roztriediť príjmy do domácnosti a výdavky na domácnosť</p>	<p>SJL 2.r PVO 2.r PRI 4.r VLA 3.r VLA 4.r MAT 2.r</p> <p>PVO 2.r PRI 4.r SJL 4.r VLA 4.r MAT 2.r</p>	<p>Tvorba otázok Dopravné prostriedky; Elektrická energia Rodina a príbuzní Ktorá doprava je najvýhodnejšia Sčítanie a odčítanie v obore do 100</p> <p>Dopravné prostriedky Elektrická energia Reprodukcia rozprávania Chránime vodné zdroje Písomné sčítanie a odčítanie</p>
<p>3. Rozhodovanie a hospodárenie spotrebiteľov – porozumenie a orientovanie sa v zabezpečovaní životných potrieb jednotlivca a rodiny</p>	<p><u>1. Poznať a zosúladiť osobné, rodinné, spoločenské potreby</u> - pomenovať osobné, rodinné a spoločenské potreby</p> <p>- vysvetliť vzťah ľudská práca – peniaze</p> <p>- vymedziť situácie, kedy si človek predmety nakupuje a kedy si ich požičiava</p>	<p>VLA 4.r PVO 1.r PVO 2.r PRI 3.r, 4.r SJL 4.r VLA 3.r VLA 4.r MAT 1.r</p> <p>PVO 1.r PVO 2.r PRI 4.r INF 2.r SJL 3.r VLA 3.r MAT 1.r</p> <p>PVO 2.r SJL 3.r MAT 2.r</p> <p>SJL 2.r VYV 4.r</p>	<p>Cestovný poriadok Moja škola Vianoce Voda Diskusia, názor Starostlivosť o zdravie Ekologické poľnohospodárstvo Prirodzené čísla 1-20</p> <p>Moja trieda Povolania ľudí Elektrická energia Poznávanie zákl. častí PC Porekadlo Služby, kultúra, šport Sčítanie a odčítanie 1-20</p> <p>Vianoce Inzerát Riešenie jednoduchých slovných úloh, v obore do 20 s prechodom cez 10</p> <p>Prosba, želanie Podnety dizajnu a remesiel Tvorenie slov Význam odpúšťania</p>

	<p><u>2. Prijímať finančné rozhodnutia so zvažovaním alternatív a ich dôsledkov</u> - zoradiť osobné želania/potreby podľa ich dôležitosti</p> <p>- stanoviť si merateľné krátkodobé finančné ciele</p> <p><u>3. Uplatniť spotrebiteľské zručnosti pri zodpovednom</u> - porovnať ceny rovnakého alebo podobného výrobku a služby v dvoch rôznych obchodoch</p> <p>- uplatniť zodpovedné rozhodovanie pri nákupe, primerane veku</p> <p><u>4. Opísať používanie rôznych metód platenia</u> - opísať, za čo všetko sa v domácnosti platí - vysvetliť používanie peňazí v bežných situáciách (hotovosť, bezhotovostný styk)</p>	<p>SJL 4.r ETV 2.r VYV 4.r</p> <p>MAT 3.r</p> <p>SJL 2.r PVO 1.r INF 2.r MAT 1.r</p> <p>PVO 1.r SJL 3.r ETV 4.r MAT 3.r</p> <p>PVO 1.r PRI 3.r, 4.r SJL 3.r PRU 1.r MAT 1.r</p> <p>SJL 4.r ETV 4.r VLA 4.r MAT 2.r</p>	<p>Podnety dizajnu a remesiel Násobenie a delenie v obore násobilky</p> <p>Tvorba otázok Moja rodina Projekt Pre mojich starkých Slovné úlohy</p> <p>Moja rodina Správa Tvorivosť, iniciatívnosť Nájsť niekoľko spôsobov zaplataenia danej sumy</p> <p>Moja rodina Voda Schéma Moja rodina Sčítanie a odčítanie do 8</p> <p>Reprodukcia rozprávania Tvorivosť, iniciatívnosť Rodinné zvyky a tradície Slovné úlohy</p>
<p>4. Úver a dlh – udržanie výhodnosti, požičiavanie za priaznivých podmienok a zvládanie dlhu</p>	<p><u>1. Identifikovať riziká, prínosy a náklady jednotlivých typov úverov</u> - zdôvodniť voľbu nákupu tovaru alebo služby alebo požičania si predmetu</p>	<p>ETV 2.r</p> <p>SJL 3.r SJL 4.r MAT 2.r</p> <p>SJL 4.r MAT 3.r</p>	<p>Iniciatíva iných, ktorá je pre mňa neprijateľná</p> <p>Rozprávania Priama reč Postupnosť a tabuľky</p> <p>Reprodukcia rozprávania Slovné úlohy</p>

	<p><u>2. Mať základné informácie o jednotlivých druhoch úverov poskytovaných spotrebiteľom</u> - vysvetliť, že peniaze sa dajú požičať vo finančných inštitúciách</p> <p><u>3. Zhodnotiť možnosti, ako sa vyhnúť problémom so zadĺžením (predĺžením) alebo ako ich zvládnuť</u> - vysvetliť, čo môže nastať pri požičiavaní si cenných predmetov alebo peňazí</p>		
<p>5. Sporenie a investovanie – aplikácia rôznych investičných stratégií, ktoré sú v súlade s osobnými cieľmi</p>	<p><u>1. Vysvetliť, ako sporenie prispieva k finančnej prosperite</u> - opísať, ako a prečo človek môže sporiť</p>	<p>ETV 4.r PVO 1.r PVO 2.r INF 4.r SJL 4.r MAT 1.r MAT 4.r</p>	<p>Prezentácia prosociálnych vzorov Zdravie Záchrana ľudského života CD,DVD,USB Opis Sčítanie a odčítanie do 20 Riešenie aplikačných úloh</p>
<p>6. Riadenie rizika a poistenie - používanie primeraných stratégií riadenia rizík</p>	<p><u>1. Vysvetliť pojem riziko a pojem poistenie</u> - uviesť príklady rizík, ktorým môžu čeliť jednotlivci a domácnosti - vysvetliť podstatu rizika a jeho typy</p> <p><u>2. Charakterizovať verejné poistenie a vysvetliť rozdiel medzi verejným a komerčným poistením</u> - vysvetliť, prečo a kedy sa ľudia potrebujú poistiť - na jednoduchých príkladoch názorne ukázať, ako poistenie funguje</p>	<p>SJL 3.r PVO 2.r VLA 4.r MAT 4.r SJL 4.r VYV 3.r,4.r VYV 3.r,4.r VYV 1.r, 2.r</p> <p>SJL 4.r MAT 3.r MAT 4.r</p>	<p>Oznam Záchrana ľudského života Hasenie požiaru Ideme do hôr Násobenie a delenie Divadelná hra Podnety fotografie, videa a filmu</p> <p>Plagát Stavba telies z kociek Sčítanie a odčítanie do 10 000</p>

5. Očakávané výsledky

Od naplňania plánu rozvoja finančnej gramotnosti očakávame, že žiaci budú vedieť posúdiť význam trvalých životných hodnôt, zvážiť vplyv peňazí na ich zachovávanie a na základe toho vybrať a stanoviť životné priority a východiská na zabezpečenie životných potrieb. Žiaci budú vedieť správne vyhodnocovať prijímané informácie a využívať správne rozhodovacie procesy pri osobných financiách, budú rozumieť a orientovať sa v zabezpečovaní životných potrieb jednotlivca a rodiny, vedieť vyhodnotiť vzťah práce a osobného príjmu, v rámci možností dokážu organizovať osobné financie a používať rozpočet na riadenie hotovosti, orientovať sa v problematike udržania výhodnosti, požičiavania za priaznivých podmienok a zvládania dlhu, vedieť aplikovať rôzne finančné stratégie (veku primerané), ktoré sú v súlade s osobnými cieľmi, používať primerané stratégie riadenia rizík.